روی موج کوتاه

ادعای ترامپ:

اجازه نخواهم داد ایران سلاح کشتار جمعی داشته باشد

رئیس جمهور آمریکا، در هشتادمین مجمع عمومی سازمان ملل متحد گفت: «هیچ خطری برای زمین بزرگتر از سلاح‌های ویرانگر نیست و من در دور اول ریاست جمهوری خود آن را در اولویت گذاشتم.» دونالد ترامپ، سپس به ایران و برنامه هسته‌ای آن اشاره و تاکید کرد که «من هرگز اجازه نخواهم داد رژیمی که کشورهای منطقه و همسایگانش را تهدید می‌کند سلاح کشتار جمعی داشته باشد.» ترامپ برنامه هسته‌ای ایران را مورد انتقاد قرار داد و مدعی شد: ایران «حامی اصلی تروریسم» در جهان است و نباید به این سلاح‌های خطرناک دست یابد. وی سپس با اشاره به اینکه دستور بمباران تاسیسات هسته‌ای اصلی ایران را صادر کرده است، ادعا کرد: «کاری انجام دادیم که مردم ۲۲ سال می‌خواستند تا آن را به انجام برسانند.» رئیس جمهور آمریکا، در ادامه نیز ادعای خود را تکرار کرد: ایران به عنوان «بزرگترین حامی تروریسم در دنیا» هیچگاه نمی‌تواند صاحب سلاح اتمی شود.

علی لاریجانی درباره مذاکره با آمریکا:

این دروغ است که ایران مذاکره نمی‌کند

دبیر شورای عالی امنیت ملی، در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «این دروغ است که ایران مذاکره نمی‌کند. ما در حال مذاکره بودیم که به ما حمله نظامی کردید. اگر پیشنهاد عاقلانه و عادلانه‌ای ارائه شود که منافع ایران را حفظ کند، می‌پذیریم.» علی لاریجانی، روز سه‌شنبه همچنین در دیدار با اعضای اتاق بازرگانی، با بیان اینکه طرف‌های غربی «مطالباتی غیرقابل قبول مطرح می‌کنند»، گفت: اگر پیشنهادی معقول و منصفانه با تضمین منافع ایران ارائه شود، آن را می‌پذیریم. وی در توضیح اقدامات انجام شده درباره موضوع «اسنپ‌بک» گفت: ایران همه راه‌های ممکن برای حل و فصل موضوع از طریق مذاکره را پیموده است، اما طرف‌های مقابل زیاده‌خواهی و سنگ‌اندازی کرده‌اند.

استاد دانشگاه آلاباما جنوبی:

اروپا در مقابل ایران نقش پادوی آمریکا را ایفا می‌کند

استاد دانشگاه آلاباما جنوبی گفت: «یکی از اشتباهات ایران چه قبل از برجام و چه بعد از امضای آن این بود که برخی از مسؤلان، بخصوص انگلوفیلها در میان آنها، خیال می‌کردند که آمریکا و اروپا دو قطب متفاوت در مقابل ایران هستند. حقیقت این است که اروپا نقش پادوی آمریکا را در مقابل ایران ایفا کرده و می‌کند.» به گزارش دیده‌بان ایران؛ نادر انتصار در گفت‌وگویی افزود: اروپا با تعیین شروطی برای ایران برای توقف مکانیسم اسنپ‌بک، عملا توپ مذاکرات هسته‌ای را در زمین تهران و واشنگتن انداخته است. استاد بازنشسته علوم سیاسی در دانشگاه آلاباما جنوبی تاکید کرده است: «وقتی ایران با اروپا مذاکره می‌کند و اروپا شرایط برای ایران تعیین می‌کند، اروپا نقش نیابتی آمریکا را دارد بازی می‌کند و اروپا را نباید به عنوان بازیکن مستقلی حساب کرد.»

در دیدار با همتای فنلاندی مطرح شد؛

هشدار عراقچی درباره تبعات اقدامات تروئیکای اروپایی علیه ایران

وزیر خارجه ایران در دیدار همتای فنلاندی، با تبیین رویکرد ایران در رابطه با موضوع هسته‌ای، نسبت به تبعات هرگونه استفاده ابزاری سه کشور اروپایی از شورای امنیت برای اعمال فشار علیه ایران هشدار داد. به گزارش ایسنا، «سید عباس عراقچی» که برای شرکت در اجلاس سالانه مجمع عمومی سازمان ملل متحد به نیویورک سفر کرده است، صبح سه‌شنبه در دیدار با «الیناوالتونن» وزیر امور خارجه فنلاند، ضمن گفت‌وگو در مورد موضوعات روابط دوجانبه ایران-فنلاند، راجع به تحولات بین‌المللی به‌ویژه مباحث مرتبط با صلح و امنیت بین‌المللی تبادل نظر کردند.

عضو کمیسیون امنیت ملی:

جنگنده‌های میگ ۲۹ روسی وارد ایران شده و در شیراز است

عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس گفت: جنگنده‌های میگ ۲۹ روسی بعنوان راهکار کوتاه‌مدت وارد ایران شده و در شیراز است. ابوالفضل ظهره‌وند، افزود: برای راهکارهای بلندمدت جنگنده‌های سوخو ۳۵ به تدریج وارد می‌شوند. او همچنین خبر داد: سامانه HQ-۹ نیز مفصل دارد وارد می‌شود و S-۴۰۰ نیز همین طور. ظهره‌وند ادامه داد: وقتی این‌ها را داشته باشیم، دشمنان زبان قدرت می‌فهمند. همین توافق قاهره در آستانه فعال‌سازی اسنپ‌بک برای ما یک کارت پیروزی است. نباید منفی نگاه کرد.

ممانعت آمریکا از حضور تیم رسانه‌ای رئیس جمهور در نیویورک

دولت ترامپ از صدور ویزا برای بخش عمده تیم اطلاع‌رسانی و رسانه‌ای رئیس جمهور ایران جهت پوشش سفر به نیویورک و حضور در مجمع عمومی سازمان ملل خودداری کرده است. به گزارش فارس، بر اساس این تصمیم محدودکننده، برخلاف سال‌های گذشته تنها دو نفر از عوامل رسانه‌ای موفق به دریافت ویزا شده‌اند و مسئولیت پوشش انبوه برنامه‌ها و اخبار سفر رئیس جمهور ایران را بر عهده خواهند داشت. پیگیری‌ها نشان می‌دهد برای هیچ‌یک از عکاسان و تصویربرداران نهاد ریاست جمهوری ویزا صادر نشده است.

آلمان:

ایران نباید سلاح هسته‌ای داشته باشد، تحریم‌ها پایان هفته بازخواهند گشت

وزیر امور خارجه آلمان دیروز -سه‌شنبه بار دیگر در اظهاراتی ضدایرانی گفت: تحریم‌های بین‌المللی در پایان هفته (روزهای آینده) بازخواهند گشت. به گزارش ایسنا، «یوهان واده‌فول»، افزود: تروئیکای اروپایی از راه‌حل‌های دیپلماتیک استقبال می‌کند و ایران باید گام‌های مشخصی بردارد.

ابطحی:

فکر نمی‌کنم سفر پزشکیان به نیویورک نتایج ملموسی برای مردم داشته باشد

یک فعال سیاسی اصلاح‌طلب درباره سفر رئیس جمهور به نیویورک گفت: فکر نمی‌کنم نتیجه ملموسی داشته باشد، اما می‌تواند جنبه تبلیغاتی داشته باشد. محمدعلی ابطحی در گفت‌وگو با «انتخاب» با اشاره به نقش رئیس جمهور در دیپلماسی و حل مشکلات داخلی افزود: معتقدم آقای رئیس جمهور قصه روزهای مظلومیت جنگ را بگویند؛ ضمن اینکه وظیفه او این است که مشکل تحریم را حل کند. رفع تحریم، مذاکرات و ملاقات‌ها با عزت منافات ندارد. مهم این است که نتیجه دیپلماسی به نفع ملت باشد.

گمانه‌زنی‌ها درباره رویکرد پزشکیان در قبال پرونده‌های تنش‌زا در نیویورک ادامه دارد؛

آرمان‌گرایی گذشته یا واقع‌گرایی روزنه‌ساز؟

کیا مقدم

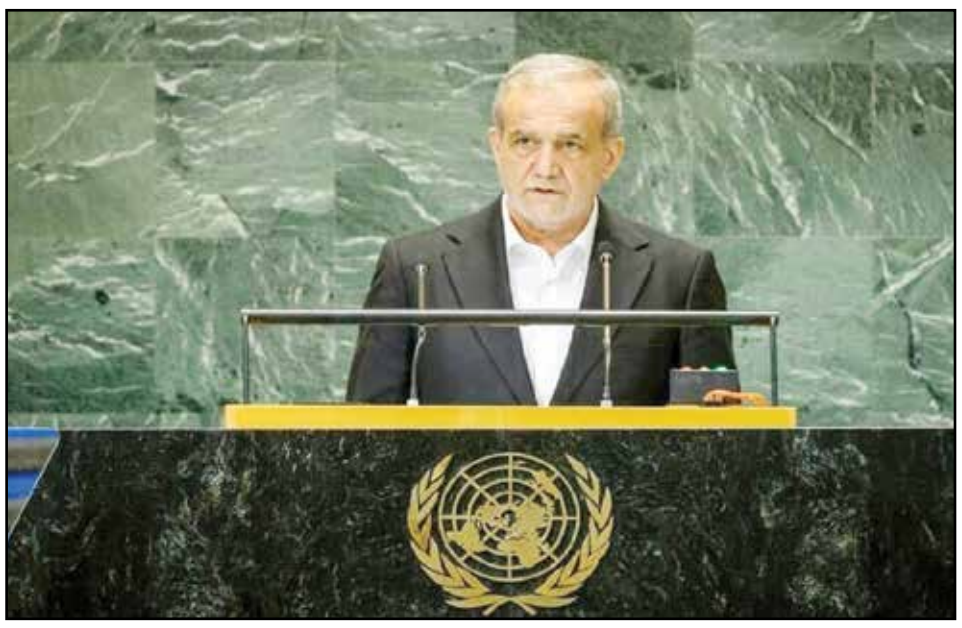

در حالی که ایران با سرعت نگران‌کننده‌ای به سمت فعال شدن مکانیسم ماشه (اسنپ‌بک) پیش می‌رود و سایه سنگین تحریم‌های بین‌المللی و حتی تهدیدات نظامی بر سر کشورمان سنگینی می‌کند، مسعود پزشکیان رئیس‌جمهور، در نیویورک حاضر است تا در هشتادمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد حضور یابد. این سفر، نه یک حضور تشریفاتی، بلکه یک ماموریت حیاتی در بزنگاهی تاریخی است؛ فرصتی شاید بی‌بدیل برای گشودن گره‌های کور پرونده هسته‌ای و رهایی ایران از انزوای فزاینده بین‌المللی. اما آیا تهران با درک کامل از واقعیت‌های داخلی و بین‌المللی، آماده است تا از آرمان‌گرایی گذشته فاصله گرفته و با رویکردی عمل‌گرایانه، این فرصت را به نفع مردم ایران مصادره کند؟

پیام رئیس جمهور در نیویورک؛ مقاومت یا واقع‌گرایی؟

سفر رئیس جمهور به هشتادمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد، حضوری مهم برای ایران در صحنه بین‌المللی است و به طور مستقیم با موضوع اسنپ‌بک ارتباط ندارد، هرچند تقارن زمانی تصادفی وجود دارد. مهدی طباطبایی، معاون ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر رئیس‌جمهور تأکید کرده است که «فعال شدن اسنپ‌بک از نظر ایران مقوله‌ای غیرحقوقی و ناعادلانه است و تلاش‌ها برای جلوگیری از اعمال این زور غیرعادلانه ادامه دارد. هدف از این دیدارها، استیفای حقوق ملت ایران و بهره‌برداری حداکثری از زمان محدود حضور در نیویورک است.»

پزشکیان پیش از عزیمت به نیویورک و در واکنش تلویحی به احتمال دیدارش با دونالد ترامپ، موضع خود را روشن کرد: «اگر کسی بخواهد زور بگوید و قلدری و شیطنت و تخریب کند طبیعتا با او نمیشود حرف زد.» این سخنان، در کنار تأکید عباس عراقچی، وزیر امور خارجه بر دفاع ۱۲ روزه مردم از موضع اقتدار و مقاومت و صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران، نشان‌دهنده تلاش برای ارسال پیامی دوگانه به جهان است؛ ایران هم صلح‌طلب است و هم در دفاع از خود مقتدر.

اما عباس عبدی، فعال سیاسی اصلاح‌طلب، بر این باور است که سفر آقای پزشکیان به نیویورک تنها در صورتی می‌تواند مفید باشد که او پیش از آن، مسائل اصلی را در تهران حل و فصل کرده باشد؛ در غیر این صورت، این سفر بی‌فایده و حتی زیان‌بار خواهد بود. او اضافه می‌کند که سیاستمدار واقعی باید منافع کشور و مردم را در اولویت قرار دهد و از نگاه صرفاً مقطعی و منافع شخصی پرهیز کند. محمدجواد حق‌شناس، فعال سیاسی نیز معتقد است که این سفر باید با مدنظر قرار دادن مخاطبان جهانی برنامه‌ریزی و اجرا شود و دستاورد آن باید ایجاد یک ظرفیت دیپلماسی ویژه برای ایران باشد. صحبت از موضع اقتدار و عدم گفت‌وگو با قلدر این پیام را مخابره می‌کند که گفت‌وگو با آمریکا بعید به نظر می‌رسد و پزشکیان عزم خود را جزم کرده که با اروپایی‌ها و نهایت آژانس به یک توافق برسد تا بتواند سایه مکانیسم ماشه را از سر کشور دور کند اما گفت‌وگوها در نیویورک نیمی از ماجراست، برخی نگران نیم داخلی هستند و امیدوارند رئیس جمهور اختیار لازم را برای رسیدن به توافق با اروپا داشته باشد.

فرصت دیپلماتیک و منافع ملی؛ چه باید کرد؟

عراقچی در نیویورک صریحا اعلام کرده است که «یک راه‌حل اگر وجود داشته باشد، فقط راه‌حل دیپلماتیک است.» او هشدار داده است که اگر اسنپ‌بک عملیاتی شود، توافق با آژانس نیز از اعتبار می‌افتد و ایران با شرایط جدیدتری مواجه خواهد شد. این سخنان، در کنار تأکید بر اینکه «طرف‌های مقابل باید تصمیم بگیرند که آیا همکاری را انتخاب می‌کنند یا تقابل را»، نشان‌دهنده آخرین تلاش‌های دیپلماتیک برای جلوگیری از یک فاجعه است.

منافع ایران در این مقطع، بیش از هر چیز در گرو جلوگیری از فعال شدن مکانیسم ماشه و بازگشت تحریم‌های شورای امنیت است. این امر تنها با یک دیپلماسی فعال، واقع‌بینانه و با اختیارات کامل میسر خواهد بود. بازگرداندن بازرسان آژانس، نصب دوربین‌ها و شفافیت در همکاری‌ها، می‌تواند بهانه‌ها را از دست طرف‌های مقابل بگیرد و راه را برای مذاکرات جدی‌تر باز کند. اگر ایران بتواند از این فرصت برای کاهش تنش‌ها با اروپا و آژانس بهره ببرد، نهتنها از تبعات فاجعه‌بار اسنپ‌بک جلوگیری خواهد کرد، بلکه می‌تواند مسیر را برای احیای برجام و در نهایت، گشایش‌های اقتصادی و سیاسی هموار کند.

رقص بر لبه تیغ

در این شرایط حساس که معادلات هسته‌ای و دیپلماتیک ایران وارد مرحله‌ای چندلایه شده، تهران راهبرد «موازنه‌گرایی فعال» را در پیش گرفته و این راهبرد با تحرکات هم‌زمان در دو محور شرق و غرب نمود پیدا کرده است.

از یک سو، محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی، در مسکو با مقامات روسی درباره توسعه همکاری‌های هسته‌ای و ساخت نیروگاه‌های جدید گفت‌وگو می‌کند و از سوی دیگر، عباس عراقچی، دیپلمات ارشد کشورمان و وزیر امور خارجه، در نیویورک در حال رایزنی با وزرای خارجه سه کشور اروپایی و مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپاست.

سفر اسلامی به مسکو و اعلام برنامه‌ریزی برای ساخت هشت نیروگاه هسته‌ای، از جمله چهار واحد در بوشهر، پیامی روشن به غرب دارد؛ ایران ظرفیت‌های خود را توسعه خواهد داد و در صورت تداوم فشارها، به سمت شرق متمایل خواهد شد. او با اشاره به مصوبه مجلس برای کاهش همکاری‌ها با آژانس در صورت تداوم فشارها، تأکید کرده است که تهران تنها در صورت بی‌طرفی و حرفه‌ای‌گری آژانس، آماده از سرگیری همکاری‌ها خواهد بود. این مواضع، پس از تعلیق همکاری ایران با آژانس، نشان‌دهنده تلاش برای ایجاد یک اهرم فشار متقابل در برابر غرب است.

هم‌زمان با این تحرکات در شرق، عراقچی در نیویورک رایزنی‌های فشرده‌ای را با وزرای خارجه آلمان، فرانسه و انگلیس و همچنین کایا کالاس، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، آغاز کرده است. هدف از این مذاکرات مقدماتی، فراهم آوردن زمینه برای یک نشست آتی سران با دستور کار مشخص و دستیابی به تفاهمات اولیه برای جلوگیری از تشدید بحران است. تهران با این اقدامات دو هدف اصلی را دنبال می‌کند. اول، جلوگیری از تشدید تنش‌ها و فراهم کردن فرصت برای گفت‌وگو درباره تمدید احتمالی لغو تحریم‌ها، و دوم، ارسال این پیام به اروپا که ایران همچنان آماده تعامل دیپلماتیک است، به شرط توقف فشارهای یک‌جانبه. حضور کالاس نیز نشان‌دهنده تمایل اتحادیه اروپا به ایفای نقش میانجی برای کاهش تنش‌ها و جلوگیری از فعال شدن مکانیسم اسنپ‌بک است.

حل بحران از طریق برجام و با واسطه اروپا، کلید گشایش مسیر به سمت مذاکره احتمالی با آمریکا و جلوگیری از تبعات فاجعه‌بار تحریم‌ها و حتی تهدیدات نظامی است. ایران باید با اتخاذ رویکردی واقع‌بینانه، از این فرصت برای کاهش تنش‌ها و در نهایت، بهبود جایگاه بین‌المللی خود و وضعیت معیشتی مردم بهره‌برداری کند

اروپا در دوراهی

راهبرد «موازنه‌گرایی فعال» تهران به این معناست که ایران با تقویت همکاری‌های راهبردی با روسیه و چین، در کنار حفظ کانال‌های دیپلماتیک با اروپا، به دنبال دست بالا در برابر فشارهای غرب است. همکاری‌های هسته‌ای با روسیه و گسترش روابط اقتصادی و نظامی با چین، به عنوان اعضای دائم شورای امنیت، می‌تواند نقش بازدارنده‌ای در برابر تلاش‌های آمریکا و اروپا برای بازگرداندن تحریم‌ها ایفا کند. اروپا نیز با چالش دوگانه‌ای مواجه است: از یک سو نمی‌خواهد روابطش با آمریکا تضعیف شود و از سوی دیگر، تشدید تنش با ایران می‌تواند بحران‌های منطقه‌ای با تبعات امنیتی و انرژی برای اروپا به دنبال داشته باشد. تهران با آگاهی از این شرایط، تلاش می‌کند با ارسال پیام‌های هشدارآمیز و هم‌زمان گسترش همکاری با شرق، فشار متقابل بر غرب ایجاد کند تا از تحریم‌های جدید جلوگیری کرده و مسیر مذاکرات هسته‌ای را با دست برتر ادامه دهد.

در حاشیه مجمع عمومی سازمان ملل، مهم‌ترین اولویت دیپلماتیک، فراهم آوردن زمینه دیدار رئیس جمهور با رهبران سه کشور اروپایی است. لابی‌گری با کشورهای دیگر، مانند آمریکای لاتین یا روسیه و چین، در شرایط کنونی که مشکل اصلی با تروئیکای اروپا است، اهمیت کمتری می‌یابد. حل بحران از طریق برجام و با واسطه اروپا، کلید گشایش مسیر به سمت مذاکره احتمالی با آمریکا است، نه برعکس. بنابراین، پیام آشتی و آرامش‌بخش رئیس جمهور به اروپا، برای کاهش التهابات داخلی و بین‌المللی حیاتی است.

صدای واحد یا تناقض در سیاست خارجی؟

در این میان، دیدگاه‌های متفاوتی در داخل کشور نسبت به این راهبرد وجود دارد که نشان از پراکندگی در سیاست خارجی ایران می‌دهد.

سیدعلی سقائیان، دیپلمات پیشین، معتقد است که «موازنه‌سازی» در این سطح به سختی می‌تواند مانع بازگشت قطع‌نامه‌ها شود و دیپلماسی ایران باید با دستور کار دقیق و ابتکارعمل‌های حساب‌شده عمل کند. از سوی دیگر، پیشنهاد خروج از NPT توسط برخی نمایندگان مجلس، ناشی از بی‌اطلاعی سیاسی یا منافع خاص است و می‌تواند بستر حمله نظامی به ایران را فراهم کند.

غلامرضا حداد، استاد روابط بین‌الملل، نیز معتقد است که بازدارندگی واقعی نه با توانایی ضربه اول، بلکه با توانایی ضربه دوم ایجاد می‌شود و تلاش برای دستیابی به سلاح هسته‌ای، نه تنها تهدید را از ایران برنمی‌دارد، بلکه آن را بیشتر در معرض تهدید قرار خواهد داد. همچنین قاسم محبعلی، دیپلمات باسابقه، به پراکندگی در سیاست خارجی ایران اشاره کرده و تفاوت میان قوانین بین‌المللی و قواعد بازی را برجسته می‌سازد. او هشدار می‌دهد که عدم همکاری با آژانس و عدم ارائه سند صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران، بهانه‌ای به دست کشورهایی مانند آمریکا و اسرائیل می‌دهد تا مدعی غیرصلح‌آمیز بودن آن شده و اقدامات تحریمی یا نظامی را توجیه کنند.

حضور رئیس جمهور در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در بحبوحه تهدید فعال شدن مکانیسم ماشه و بازگشت تحریم‌های شورای امنیت، یک ماموریت حیاتی برای ایران محسوب می‌شود. تهران با راهبرد «موازنه‌ی فعال» در حال رایزنی هم‌زمان با شرق (روسیه) برای توسعه همکاری‌های هسته‌ای و با غرب (اروپا) برای جلوگیری از تشدید بحران است. این سفر فرصتی بی‌بدیل برای رهایی از انزوای فزاینده بین‌المللی است

لحظه سرنوشت‌ساز

سفر رئیس جمهور به نیویورک، در واقع یک آزمون بزرگ برای سیاست خارجی ایران است. آزمونی که نتیجه آن می‌تواند آینده کشور را برای سالیان متمادی تحت‌تأثیر قرار دهد. آیا مسئولین کشور، به‌ویژه رئیس جمهور، با درک درستی از وضعیت ناترازی‌ها و مشکلات ریشه‌ای کشور که از مسائل خارجی و تحریم‌ها نشأت می‌گیرد، قادر خواهند بود تصمیمی شجاعانه و معطوف به خیر عمومی و بقای کشور اتخاذ کنند؟ آیا سیاست‌های متناقض و ناهمخوان گذشته کنار گذاشته خواهد شد و یک سیاست روشن و هماهنگ جایگزین آن می‌شود؟

کلید حل مسائل، همانطور که بسیاری معتقدند، در اصلاح سیاست داخلی و بازگشت به مردم است، اما در عرصه بین‌الملل، این سفر می‌تواند آخرین فرصت برای جلوگیری از یک فاجعه باشد. ایران در این لحظه سرنوشت‌ساز، نیازمند تصمیماتی است که منافع ملی را بر هر چیز دیگری ارجحیت دهد و راه را برای عبور از این بحران بی‌سابقه هموار کند. مردم ایران، چشم‌انتظار ارمغان این سفر هستند؛ ارمغانی که امید را به خانه‌هایشان بازگرداند و سایه یأس و نگرانی را بزداید.

گزارش

در نشست مشترک عراقچی و وزرای امور خارجه تروئیکای مطرح شد؛

ایده‌ها و پیشنهادهای جدید روی میز مذاکراتی ایران و ۱+۳

وزیر امور خارجه که برای شرکت در اجلاس سالانه مجمع عمومی به نیویورک سفر کرده است، صبح سه‌شنبه با وزرای امور خارجه انگلیس، آلمان و فرانسه دیدار و گفت‌وگو کرد.

در این نشست با توجه به اقدام ناموجه و غیرقانونی در شروع روند بازگرداندن تحریم‌های لغو شده شورای امنیت، برخی ایده‌ها و پیشنهادها برای تداوم دیپلماسی مطرح و مقرر شد رایزنی‌ها با همه طرف‌های دخیل ادامه یابد.

به گزارش «انتخاب»؛ در این نشست مشترک که کایا کالاس، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا نیز حضور داشت، روند گفتگوهای صورت گرفته طی یک ماه اخیر برای یافتن راه‌حل‌های دیپلماتیک در مورد موضوع هسته‌ای ایران و جلوگیری از تشدید تنش مرور شد.

سید عباس عراقچی ضمن تبیین مواضع اصولی و گام‌های عملی ایران طی چند ماه اخیر برای رفع هرگونه شائبه یا بهانه پیرامون برنامه هسته‌ای ایران، حملات غیرقانونی و جنایتکارانه علیه ایران و آسیب به تاسیسات هسته‌ای را نقطه‌ای تاریک و خطرناک در تاریخ رژیم منع اشاعه توصیف کرد و با اشاره به جدیدترین اقدام مسئولانه ایران در انعقاد تفاهم با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی جهت ایفای تعهدات پادمانی ایران در وضعیت جدید، بر ضرورت اقدام متقابل و مسئولانه از سوی طرف‌های اروپایی در این زمینه تاکید کرد.

گزارش

هشتادمین مجمع عمومی سازمان ملل، در سایه انتقاد از کارآیی و اعتبار این نهاد آغاز شد

جشن نمادین یا بازخوانی ناکامی‌ها؟

رامین پرتو

هشتاد سال از تأسیس سازمان ملل متحد می‌گذرد و نهادی که پس از جنگ جهانی دوم با آرمان‌هایی والا شکل گرفت اکنون در برابر موجی از انتقادهای گسترده قرار دارد. بسیاری از کارشناسان، فعالان مدنی و حتی رهبران سیاسی معتقدند این سازمان در عمل از تحقق اهداف اصلی خود، یعنی صلح پایدار و جلوگیری از جنگ‌های خونین، بازمانده است و دسته‌ای دیگر هم سعی می‌کنند در مورد عملکرد این سازمان به دلیل منافع بلندمدت خود سکوت اختیار کنند.

میراثی پر از آزمون و خطا

ریشه سازمان ملل متحد به شکست «جامعه ملل» بازمی‌گردد. جامعه ملل که پس از جنگ جهانی اول با پیشنهاد وودرو ویلسون، رئیس جمهور وقت آمریکا، تأسیس شد، اولین تلاش برای ایجاد یک نهاد بین‌المللی جهت حل اختلافات جهانی بود، اما این سازمان به دلیل ضعف ساختاری، عدم حضور ماهوی قدرت‌های بزرگ و ناتوانی در مقابله با تجاوزها، نتوانست مأموریت خود را انجام دهد و عملاً زمینه‌ساز وقوع جنگ جهانی دوم شد. با پایان آن جنگ و تجربه تلخ فجایع انسانی، در ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ سازمان ملل متحد پایه‌گذاری شد. اهداف این نهاد شامل حفظ صلح و امنیت جهانی، توسعه روابط دوستانه بین ملت‌ها، همکاری در حل مشکلات بین‌المللی همچون فقر و بیماری و همچنین پاسداری از حقوق بشر تعریف شد. این اهداف به‌ظاهر قرار بود جهان را از تکرار فجایع گذشته نجات دهد اما اکنون، در آستانه هشتادمین سالگرد تأسیس، این پرسش مطرح می‌شود که آیا سازمان ملل توانسته به وعده‌های خود وفادار بماند؟

کارشناسان معتقدند این سازمان در زمینه‌های انسان‌دوستانه، توسعه پایدار و استانداردسازی حقوق بشر تا حدودی موفقیت‌هایی به دست آورده است. همچنین کمک به پناهجویان، مبارزه با بیماری‌های همه‌گیر و تلاش برای تنظیم معاهدات زیست‌محیطی از جمله این دستاوردها است ولی با این حال، عملکرد سیاسی سازمان ملل در حل بحران‌ها و جنگ‌ها، بارها زیر سؤال رفته است.

شورای امنیت: ساختاری ناکارآمد در برابر بحران‌های جهانی

یکی از اصلی‌ترین دلایل ناکامی سازمان ملل به ساختار شورای امنیت بازمی‌گردد. وجود حق وتو برای پنج عضو دائم (آمریکا، روسیه، چین، فرانسه و بریتانیا) عملاً این شورا را فلج کرده و هر زمان که مسئله‌ای با منافع یکی از این قدرت‌ها تعارض پیدا می‌کند، «وتو» به ابزاری برای جلوگیری از تصمیمات جمعی بدل می‌شود.

نمونه بارز این ناکارآمدی در بحران غزه نمایان شد. در حالی که جنگ اسرائیل علیه مردم غزه منجر به کشته شدن بیش از ۶۵ هزار نفر و زخمی شدن ده‌ها هزار نفر شده، اما شورای امنیت به دلیل وتوهای مکرر آمریکا نتوانست حتی یک قطعنامه الزام‌آور برای توقف جنگ تصویب کند و این در حالی است که اکثریت قاطع کشورها خواستار برقراری آتش‌بس بودند.

این بی‌عملی، بار دیگر بحث ضرورت اصلاح ساختار شورای امنیت و بازنگری در حق وتو را برجسته کرده؛ تا جایی که برخی کشورها معتقدند شورای امنیت در شکل کنونی خود بیشتر نماینده منافع قدرت‌های بزرگ است تا جامعه جهانی!

امنیتی شدن نیویورک

همزمان با برگزاری هشتادمین مجمع عمومی سازمان ملل، خیابان‌های اطراف مقر این نهاد در نیویورک به شدت تحت تدابیر امنیتی قرار گرفت. پلیس و نیروهای امنیتی با بستن مسیرها، نصب نرده‌ها و کنترل شدید، رفت‌وآمد را محدود کردند و حتی خبرنگاران و دیپلمات‌های مقیم برای ورود به ساختمان سازمان ملل نیازمند کارت‌های شناسایی ویژه شدند.

افزون بر این، کشف یک شبکه غیرقانونی ارتباطی در نیویورک توسط سرویس مخفی آمریکا بر نگرانی‌ها افزوده است. بر اساس گزارش روز گذشته (سه‌شنبه) نیویورک تایمز، این شبکه شامل بیش از ۱۰۰ هزار سیم‌کارت و ۳۰۰ سرور بود که توانایی مختل کردن ارتباطات موبایلی و حتی خدمات اضطراری را داشت. هرچند مقام‌های آمریکایی تأکید کردند که مدرکی از تهدید مستقیم نشست سازمان ملل وجود ندارد، اما کشف چنین شبکه‌ای در آستانه اجلاس، ابعاد امنیتی این رویداد را برجسته کرده و موجب نگرانی شده است.

مکرون در برابر ترامپ

مجمع عمومی امسال صحنه تقابل دیدگاه‌های رهبران جهان بوده و خواهد بود. رئیس جمهور آمریکا در سخنرانی مجمع عمومی تلاش کرد با برشمردن موفقیت‌های ادعایی در میانجی‌گری بین کشورها خود را به عنوان «منادی صلح» معرفی کند. دونالد ترامپ ایدئولوژی جهانی‌سازی را تهدیدی برای ملت‌ها دانست و تلاش کرد کارنامه سیاست خارجی خود را به عنوان الگویی برای ثبات جهانی به نمایش بگذارد. اما بسیاری از ناظران معتقدند سخنان ترامپ بیش از آنکه بیانگر واقعیت باشد، نوعی تبلیغ انتخاباتی و تلاش برای بازسازی وجهه مخدوش او بوده است؛ چرا که در پرونده‌هایی چون افغانستان، کره شمالی یا حتی روابط با متحدان اروپایی، سیاست‌های ترامپ بارها با شکست و تناقض همراه بوده است.

در مقابل، رئیس جمهور فرانسه با موضعی متفاوت ظاهر شد. او اعلام کرد کشورش فلسطین را به رسمیت می‌شناسد؛ اقدامی که خشم واشنگتن و تل‌آویو را برانگیخت. امانوئل مکرون با این موضع، سنت «دوگُلیسم» (استقلال‌طلبی در برابر آمریکا) را زنده کرد اما با این حال، منتقدان او می‌گویند سخنانش بیشتر جنبه نمادین داشت و راهکاری عملی برای پایان بحران غزه ارائه نکرد. از سوی دیگر واکنش آمریکا و اسرائیل به سخنان مکرون تند بود. ترامپ مواضع او را «غیرمسئولانه» خواند و نتانیاهو تهدید کرد کنسولگری فرانسه در اورشلیم را تعطیل خواهد کرد. حتی برخی تحلیلگران در فرانسه نیز معتقدند مکرون بیش از آنکه به دنبال تغییر واقعی باشد، به دنبال آن بود تا مدتی از فشارهای داخلی رهایی یابد.

چرا سازمان ملل همچنان ناکام است؟

هشتادمین نشست سازمان ملل در شرایطی برگزار می‌شود که بحران‌های جهانی بر یکدیگر انباشته شده‌اند. جنگ اوکراین همچنان ادامه دارد، تنش‌ها میان ناتو و روسیه رو به افزایش است، بحران انسانی در غزه ابعاد بی‌سابقه‌ای یافته و نزاع‌های مزمن مانند کشمیر و افغانستان و حتی تنش میان چین و تایوان نیز حل نشده باقی مانده‌اند.

منتقدان معتقدند دلیل اصلی ناکامی سازمان ملل در حل این بحران‌ها، تضاد منافع قدرت‌های بزرگ و استفاده ابزاری آن‌ها از این نهاد است. شورای امنیت به جای ایفای نقش داور بی‌طرف، اغلب به میدان رقابت ژئوپولیتیک میان آمریکا، روسیه و چین تبدیل شده است و این وضعیت باعث شده اعتماد عمومی به کارآمدی سازمان ملل کاهش یابد.